

Yttrande

Stärkta drivkrafter och möjligheter för biståndsmottagare (SOU 2025:15); S2025/00416

Svenska kyrkans arbete med människor utgår från en kristen människosyn som värnar varje människas okränkbara värde som skapad till Guds avbild. I Svenska kyrkans församlingar runt om i landet pågår, som en del av det diakonala uppdraget, en omfattande verksamhet av social och stödjande karaktär. I detta arbete togs cirka 350 000 kontakter under 2024 med församlingar för att få råd, stöd eller hjälp. Svenska kyrkan arbetar både individuellt med stöd och rådgivning samt med gemenskapsfrämjande och sociala insatser såsom till exempel öppna mötesplatser och arbetsträning för ett meningsfullt och existentiellt mer hållbart liv. Svenska kyrkan möter också människor i behov av stöd i basala behov på grund av ingen, eller mycket låg inkomst som till exempel försörjningsstöd. I detta diakonala arbete finns lokal erfarenhet av kontakt med bland annat kommuners olika enheter; till exempel i frågor om försörjningsstöd och arbetsmarknadsfrågor.

Svenska kyrkans synpunkter i sammanfattning

- Svenska kyrkans uppfattning är att tilltro till varje människas möjligheter är av avgörande vikt för att förbättra livssituationer till det bättre.
- *Bidragstak samt frågan om begränsning av försörjningsstödet för större hushåll:* Svenska kyrkan avstyrker alla förslag där hushåll, av de skäl som utredningen föreslår, inte har rätt till försörjningsstöd eller bidrag i nivå med riksnorm.
- *En moderniserad riksnorm samt lokala tillägg inom det ekonomiska biståndet:* Svenska kyrkan tillstyrker den lösning utredning föreslår; att möjlighet till individuell bedömning och möjlighet att bevilja bidrag över riksnorm ska finnas.
- *Personer som är sjuka och saknar sjukpenninggrundande inkomst:* Svenska kyrkan avstyrker förslaget om krav på läkarintyg efter sju dagar.
- *Strukturerad samverkan enligt samordnad individuell plan:* Svenska kyrkan tillstyrker förslaget att kommun kan initiera arbete med samordnad individuell plan.

- *Ekonomiskt bistånd till personer som visats i Sverige utan tillstånd:* Svenska kyrkan avstyrker förslaget om att ett krav på laglig vistelse ska införas i socialtjänstlagen.
- Svenska kyrkans uppfattning är att en förenklad återgång till försörjningsstöd för den som får chans att ta kortvarigt arbete skulle ha motiverande funktion.

Utveckling av Svenska kyrkans synpunkter

Tilltro till varje människas möjligheter

Utredningen konstaterar att en av de faktorer som fastslagits vara effektiva för att föra människor närmare egen försörjning är tilltron från en handläggare. Svenska kyrkan vill understryka att detta perspektiv är centralt och bör vara vägledande för samtliga insatser som syftar till att få fler i arbete. Vår erfarenhet från lokalt, diakonalt arbete är att det främst är via genomtänkt pedagogiskt stöd i kombination med rådgivning och guidning som en framgångsrik resa mot egen försörjning kan äga rum. De reformer som planeras utifrån denna utredning, och flera andra parallellt pågående lagstiftningsprocesser, kräver därför både ökade resurser till socialt arbete såväl som ökad kunskap för ändamålsenliga resultat.

Svenska kyrkan delar bilden att det inte är önskvärt att individer och familjer under lång tid blir beroende av försörjningsstöd.

Bidragstak samt begränsning av försörjningsstödet för större hushåll

Svenska kyrkan avstyrker förslaget till modell för bidragstak samt det alternativa förslaget om begränsningar för försörjningsstöd för större hushåll. Vi vill här fästa särskild uppmärksamhet på de negativa konsekvenser som utredningen identifierar samt de risker som följer av förslagen. Framför allt vill Svenska kyrkan understryka risken att förslagen inte är förenliga med grundläggande rättigheter och konventioner, däribland FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, Europarådets sociala stadga och FN:s konvention om barnets rättigheter. Om ett bidragstak leder till att barn i ekonomiskt utsatta familjer, i synnerhet barn i stora familjer, inte får tillgång till tillräckliga resurser för mat, kläder, boende och fritid kan förslaget komma att strida mot barnkonventionen. En annan risk som utredningen lyfter är den för negativa effekter på integrationen. Utredningen belyser även att den föreslagna modellen för bidragstak kan leda till ökad trångboddhet för barn, samt påtalar en viss risk för ökad ungdomskriminalitet vid förändringar av bidragsnivåer av det slag som föreslås. Dessa risker bedömer Svenska kyrkan som alltför allvarliga när dessutom utredaren påpekar att det saknas evidens för idén att sänkt bidrag under riksnormen för hushåll med många barn skulle minska bidragsberoendet.

Svenska kyrkan anser att de konsekvenser som utredningens förslag riskerar att få för människor i en ekonomiskt utsatt position kan komma att påverka roll- och ansvarsfördelningen mellan det offentliga och civilsamhället, inklusive trossamfunden, negativt. Redan idag möter Svenska kyrkan många barnfamiljer med knappa ekonomiska marginaler, som söker stöd för grundläggande behov. Utredningens slutsats att bidragstaket kan komma att leda till ett ökat tryck på civilsamhället, då hushåll som tidigare haft sina behov tillgodosedda genom försörjningsstödet i större utsträckning kommer att vända sig till civilsamhället, kräver en bredare samhällsanalys. Särskilt viktigt blir detta i relation till regeringens pågående bidragsreform i sin helhet, inklusive förslagen om nya

kvalificeringsvillkor för socialförsäkringar och ekonomiskt bistånd, som med sannolikt kommer att förflytta delar av välfärdsansvaret till idéburna verksamheter.

En moderniserad riksnorm samt lokala tillägg inom det ekonomiska biståndet

Svenska kyrkan tillstyrker den lösning utredning föreslår; att möjlighet till individuell bedömning och möjlighet att bevilja bidrag över riksnorm ska finnas. Svenska kyrkan vill lyfta fram att möjligheten till individuell bedömning av försörjningsstöd för barn och unga är viktig. Att efter individuell bedömning kunna bevilja bidrag över riksnorm för barn och unga är en av många insatser som kan stödja barn och unga i utsatta situationer och uppväxtmiljöer. Svenska kyrkan lyfter fram vikten av att de många utredningar som nu görs inom området för social trygghet, och de beslut som ska tas, inte lägger hinder i vägen för den förebyggande ansatsen i den nya socialtjänstlagen.

Personer som är sjuka och saknar sjukpenninggrundande inkomst

Svenska kyrkan stödjer att klargöranden görs angående försörjningsstöd enligt socialtjänstlagen vid sjukdom. Svenska kyrkan är principiellt inte emot att kunna uppvisa sjukintyg vid sjukdom, men vi ser en överhängande risk för att särskilt utsatta, som av olika anledning har svårt att navigera i sjukvården, inte får sina basala behov tillgodosedda. Svenska kyrkan vill lyfta fram vissa svårigheter med krav på läkarintyg från den sjunde dagen i en sjukperiod. Det finns svårigheter redan idag med läkarintyg för olika bistånd och socialförsäkringar. Medarbetare i församlingar berättar om en osäkerhet hos individer om hur deras läkarintyg bedöms och vad som i praktiken krävs av ett sådant. Därutöver kan tider för läkarbesök för bedömning vara svåra att få inom en så kort tidsram. Svenska kyrkan vill lyfta fram att krav på läkarintyg redan efter sju dagar bara är ett av många krav som sammantaget kan bidra till stress och osäkerhet bland människor med mycket låg inkomst och osäkra förhållanden.

Strukturerad samverkan enligt samordnad individuell plan

Att samverkan underlättas är av största vikt. Svenska kyrkan stöder utredningens förslag till utökade möjligheter att initiera arbete med samordnad individuell plan. Svenska kyrkans erfarenhet är att individer ofta behöver stöd i att tolka och förstå den information som lämnas från olika aktörer i en lång rad av insatser kring individen till en annan. Detta fördröjer inte bara processer och beslut, det motverkar också individens möjligheter att själv påverka sin situation då processer och beslut är svåra att förstå.

Ekonomiskt bistånd till personer som vistas i Sverige utan tillstånd

Svenska kyrkans erfarenhet är att ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen redan nu *inte* ges till människor som saknar tillstånd att vistas i landet och att även akut hjälp beviljas mycket sällan. Detta får stöd av den kommunenkät som utredningen låtit genomföra. Av enkäten framgår även att det förefaller vara relativt få av de som vistas i Sverige utan tillstånd som ansöker om ekonomiskt bistånd.

Svenska kyrkan vill särskilt lyfta fram att FN:s konvention om barnets rättigheter gäller alla barn oavsett migrationsstatus. Barnrättskommittén och kommittén för skydd av migrantarbetare och deras familjers rättigheter har i en gemensam allmän kommentar (november 2017) uppmanat konventionsstaterna att skyndsamt reformera lagstiftning, policyer och praxis som diskriminerar barn som är migranter och deras familjer, inklusive de som befinner sig i en irreguljär situation, eller som gör det svårare för dem att få tillgång till grundläggande sociala tjänster och förmåner, till exempel socialt bistånd. Kommittéerna framför även att konventionsstaterna vid behov bör tillhandahålla akut socialt bistånd till barn och deras familjer oavsett deras migrationsstatus. Svenska kyrkan påminner

även om att FN:s konvention om ekonomiska och sociala och kulturella rättigheter slår fast att alla har rätt till en skälig levnadsstandard, vilket inkluderar social trygghet. ESK-kommittén har så sent som i mars 2024 rekommenderat Sverige att vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att migranter och irreguljära migranter, särskilt barn, har lika tillgång till nödvändiga samhällstjänster för att tillgodose deras ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.

Utredningen föreslår, i enlighet med direktivet, att ett uttryckligt krav på laglig vistelse för bistånd med stöd av 4 kap. 1 och 2 §§ socialtjänstlagen ska införas. Detta begränsar, enligt utredningen, inte socialnämndens förutsättningar att lämna bistånd i akuta situationer. Det är dock Svenska kyrkans bedömning att ett sådant krav kan leda till än mer restriktiva bedömningar av ekonomiskt bistånd i akuta situationer för människor som vistas i landet utan tillstånd. Det kan innebära att exempelvis även barnfamiljer i större utsträckning än idag nekas stöd i en akut nödsituation. Svenska kyrkan instämmer i det utredningen själv konstaterar, nämligen att förslaget om ett sådant uttryckligt krav i socialtjänstlagen inte fullt ut är förenligt med Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter. Svenska kyrkan vill även betona att utöver rättsliga frågor väcker förslaget även frågor om människosyn, etik och samhällssyn.

Svenska kyrkan avstyrker mot denna bakgrund förslaget om att ett krav på laglig vistelse för bistånd med stöd av 4 kap. 1 och 2 §§ socialtjänstlagen ska införas.

Möjlighet att förenkla övergång till egen försörjning

I församlingarnas arbete med individer som står långt från arbetsmarknaden är den sammantagna erfarenheten *inte* att människor saknar incitament för att arbeta, utan att det är verktyg, resurser och möjligheter som saknas samt lediga arbeten. Svenska kyrkans församlingar ser ett behov av att underlätta övergång från tillfälliga arbeten *tillbaka till* försörjningsstöd. Svårigheter i detta moment minskar motivationen för den enskilda individen att ta tillfälliga arbeten för kortare anställningsperioder.

Uppsala 2/6 2025

På kyrkostyrelsens vägnar

Camilla Asp
Generalsekreterare

Karin Sarja
Avdelningschef